

herkansing Toets 5 VWO – Tijdvakken Prehistorie en Oudheid

1. Maak de bijgevoegde kruiswoordpuzzel en vergeet je naam er niet op te zetten.
2. Verbind een persoon uit de linker kolom door middel van een logische historisch juiste zin aan een begrip uit de rechter kolom. Je houdt in de rechter kolom dus 3 begrippen over.

- a. Odaker
- b. Theodosius
- c. Alexander de Grote
- d. Hammoerabi
- e. Hannibal

1. 1e wetgever uit de geschiedenis
2. kroonjuwelen
3. staatsgodsdienst
4. Alpen
5. verovering Egypte
6. koning der Franken
- 7.

3. a. Welke veranderingen die de landbouw met zich meebracht zijn in de tekening zichtbaar? Noem er 2.

b. Welke veranderingen zijn niet in beeld gebracht? Noem er ook 2

c. Leg kort uit wat de twee begrippen neolithische revolutie en sedentaire revolutie inhouden en wat zij met elkaar te maken hebben.

Bron 1

4. Bekijk bron 2.
 - a. Welke voorwerpen uit deze bron passen bij de homo sapiens? En welke bij de neanderthaler? Licht je antwoord toe.

b. In hoeverre is hiermee te verklaren waarom de homo sapiens de enig overgebleven mensensoort is? Maak een afweging.

harpoen:

boor:

priem:

naald:

Bron 2

5. a. Leg in eigen woorden uit dat deze bron alleen maar uit een complex georganiseerde samenleving kan komen. Gebruik daarbij bron 3.

Bron 3

- b. Welke laag van de bevolking hoort bij dit type bronnen waarin zaken schriftelijk werden vastgelegd? Geef in je antwoord ook aan waarom bepaalde lagen van de bevolking niet een dergelijke steen gebruikten.

6. Maak aan de hand van ten minste twee voorbeelden duidelijk dat de Soemerische samenleving kenmerkend is voor een stedelijke maatschappij waarin de landbouw bepalend is voor de welvaart van de bevolking.

7. Bekijk bron 4.

- a. Waarom kun je uit deze voorwerpen niet met zekerheid afleiden of de overgang naar landbouw al had plaatsgevonden?

Bron 4: Stampers en kommen van basalt.

- b. Welke onderzoeksvraag moet je formuleren om definitief zekerheid hieromtrent te verkrijgen?

8. Zelfs als schriftelijke bronnen voorhanden zijn, is het vaststellen van de feiten voor historici lastig. In welke valkuil dreigen zij te vallen als zij uitsluitend zouden afgaan op Egyptische bronnen bij de beoordeling van de Slag bij Kadesj?

9. Is er sprake van continuïteit of discontinuïteit in de wijze waarop mensen in hun levensonderhoud voorzien in Prehistorie en Oudheid? Licht je antwoord toe.

10. Maak aan de hand van een voorbeeld duidelijk welk verband er in de Oudheid bestaat tussen oorlogvoering en bestuurlijke organisatie.

11. a. Uit welke zinsnede in de nevenstaande bronnen 5 en 6 blijkt dat het hier om een directe democratie gaat?

Bron 5

“Wanneer wij in de volksvergadering samenkomen en er staan bouwactiviteiten op de agenda, dan vragen wij architecten om advies, bij scheepsbouw halen we scheepsbouwers erbij en het zelfde geldt voor andere projecten. Maar als er gediscussieerd wordt over het politieke beleid van de stad, dan mag iedereen zijn zegje doen: timmerlui, smeden, leerbewerkers, matrozen, arm en rijk, van goede en slechte komaf.
(Plato, 4e eeuw vóór Christus)

- b. Is Plato voorstander of tegenstander van de democratie? Leg je antwoord uit.

- c. Hoe noem je de regeringsvorm van

Bron 6

Pythagoras en zijn volgelingen?

d. Beredeneer waarom uitgerekend de Grieken, met hun vele poleis, gingen nadenken over regeringsvormen.

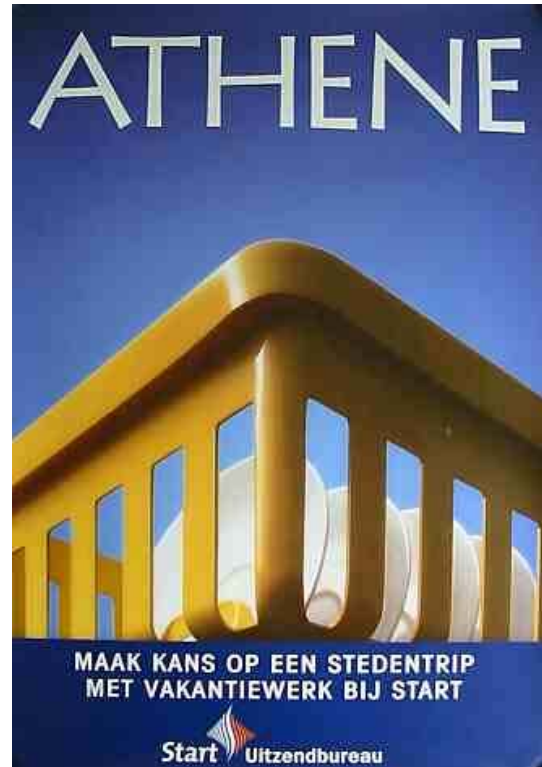
12. Waarom zou Athene de moeder der kunsten en wetenschappen genoemd worden? Gebruik in je antwoord bron 7.

Enkele vrienden van Plato waren volgelingen van de wetenschapper Pythagoras. Pythagoras dacht dat de kosmos volgens bepaalde getalsverhoudingen was geordend. In het dagelijks leven wilde hij ook orde scheppen en heeft met zijn volgelingen in enkele stadstaten geregeerd. Ze regeerden als een groep wijze mannen.

Bron 7: De Atheense Akropolis na de herbouw door Pericles.

13. Bekijk bron 8 en leg uit dat hier sprake is van klassieke vormtaal.

Bron 8

14. Gebruik bron 9.
Herodotus wordt gezien als de eerste geschiedschrijver.

a. In hoeverre lopen volgens Herodotus in dit fragment feit en mening door elkaar heen?

b. En volgens jou bij Herodotus?
Gebruik hierbij je eigen kennis over de

Bron 9: Herodotus verhaalt in zijn *Historiën* hoe farao Ramsinotos afdaalt in de onderwereld.

Hij zou tijdens zijn leven zijn afgedaald naar wat de Grieken de Hades noemen en daar met Demeter een paar potjes hebben gedobbel, waarbij hij soms won, maar ook wel verloor. Toen hij naar de aarde terugkeerde, schonk de godin hem een met gouddraad doorweven hoofddoek. Om zijn thuiskomst uit de onder-wereld te gedenken hebben de Egyptenaren een feestdag ingesteld, die nog steeds wordt gevierd. Dat laatste weet ik zeker, maar ik betwijfel of de aanleiding van dit feest wel zo is als ze me hebben verteld. (...) Als je een beetje goedgelovig bent, zul je deze Egyptische verhalen voor zoete koek aannemen. Mijn uitgangspunt is dat ik alle, maar dan ook alle overleveringen

geschiedenis van Egypte.

van elk volk doorgeef zoals ze mij zijn verteld. (...) Rampsinitos was volgens de priesters de laatste koning onder wiens regering Egypte een in alle opzichten voortreffelijk bestuurd en welvarend land is geweest, maar zijn opvolger Cheops zou het rijk op de rand van de ondergang hebben gebracht. Om te beginnen heeft hij elke tempel laten sluiten en daardoor zijn onderdanen verhinderd hun godsdienstplichten na te komen. Maar erger is dat hij alle Egyptenaren dwong voor hem te werken. Een deel van hen werd verplicht blokken uit de steengroeven in de Arabische bergen te verslepen naar de Nijl, waar boten alles naar de overkant brachten.

15. Is bron 10 een voorbeeld van verspreiding van de Grieks-Romeinse cultuur door de groei van het Romeinse imperium? Licht je antwoord toe aan de hand van deze bron.

Bron 10: Leptis Magna in het tegenwoordige Libië.

16. Zet de volgende gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde. Noteer alleen de letters.
- A. De Romeinen voegen Griekenland toe aan hun rijk.
 - B. In Zuid-Frankrijk worden de moslims verslagen door de christenen onder leiding van Karel Martel.
 - C. Athene wordt het centrum van de klassieke cultuur.
 - D. In het Midden-Oosten ontstaan de eerste stedelijke gemeenschappen.
 - E. Keizer Constantijn maakt het christendom tot staatsgodsdienst.
 - F. De Vandalen plunderen Rome.
17. Op welke manier werd het machtsevenwicht tussen verschillende sociale groepen in Rome na 509 v.C. vormgegeven?
18. De overleveringen van de bekering van keizer Constantijn en van de Frankische koning Clovis tot het christendom vertonen overeenkomsten. Toon aan dat beide leiders het christendom op een vergelijkbare manier inzetten.
19. Gebruik bron 11.
- a. Hoe dachten de Grieken over het leven na de dood?
 - b. Vergelijk de opvatting van de Grieken met die van de Egyptenaren en de christenen.
 - c. Vergelijk de godsdienst van de Egyptenaren met die van de Grieken.

Bron 11: Enkele teksten.

A. Homerus stelt in zijn Xle boek van de Odyssee het bestaan zo voor:

In de onderwereld leeft de mens het bestaan van een schaduw, van leven kan men niet meer spreken.

B. Achilles vertolkt de klacht van alle doden:
'k Zou nog liever een ander als boerenarbeider dienen,
Iemand, die zelf geen akkers bezit, die maar amper kan leven,
Dan over al de lijken der doden regeren.

C. De boerendichter Hesiodus zegt:
Hart van de dood is van ijzer, van brons is zonder erbarmen
Hart in de borst van de Dood. Wie eenmaal gevat heeft der

Noem verschillen en overeenkomsten.

mensen

Houdt vast in zijn macht, zelfs goden, onsterfelijk, vijandig.

D. Sappho van Lesbos brengt het als volgt onder woorden:
Sterven is euvel [kwaad, slecht]: zo toch wezen de goden
uit;

Want anders waren zij zelf gestorven.

20. Er zijn vele plaatsnamen uit de Romeinse tijd bewaard gebleven. Denk bijvoorbeeld aan Noviomagus voor Nijmegen, Bleriacum voor Blerick en Fectio voor Vechten.

a. Behalve continuïteit kun je, als het gaat om de invloed van de Romeinse cultuur op de onze, ook verschijnselen aanwijzen waarbij sprake is van discontinuïteit. Geef van elk een voorbeeld.

b. In welk instituut in West-Europa is continuïteit vanaf de Romeinse tijd heel duidelijk belichaamd?